

ارزش کار

کار و کسب درآمد و نیز استفاده از آن برای رفع نیازهای زندگی، دو موضوع اساسی زندگی ما هستند. مهم‌ترین نکته در اقتصاد خانواده و مدیریت درست آن، کسب درآمد مناسب و حلال و نیز دستیابی به الگویی صحیح در مصرف و اجرای آن است. پیامبر (درود خدا بر او باد) فرموده است: «ثروتی که از راه حلال به دست آید، چه نیکوست برای آدمی که شایسته داشتن ثروت باشد» (یعنی بداند این ثروت را چگونه و در کجا مصرف کند) (المحجة البيضاء، ۱۳۷۲: ۴۴). از همین رو بخش مهمی از آموزه‌های اسلامی برای اصلاح و هدایت ما مسلمانان در این زمینه، یعنی تنظیم رفتارهای اقتصادی ماست.

کار و کسب درآمد حلال، جهاد در راه خدا

کسب درآمد در احادیث و روایات ما با تعبیرهای متعددی چون «طلب روزی حلال، عبادت و عمل صالح» مطرح شده و برای آن پاداشی همچون جهاد در راه خدا در نظر گرفته شده است. امام کاظم (درود خدا بر او باد) فرموده است: «کسی که روزی حلال طلب کند تا به مصرف خود و خانواده‌اش برساند، همچون کسی است که در راه خداوند جهاد می‌کند.» (الحیاء، ۱۳۹۱: ۴۳۷).

و مگر هدف از جهاد چیست؟ جز تقویت پایه‌ها و گسترش فضایل انسانی؟ و مگر کسب و کار حلال جز این‌ها پیامد دیگری دارد؟ اسلام از فرد مسلمان می‌خواهد با کار و تلاش، نیازمندی‌های خود و خانواده‌اش را تأمین کند، دست نیاز به سوی دیگران دراز نکند و بنای عزت خویش را بدین شکل استوار کند. به علاوه، با کسب مال زمینه‌انفاق و رسیدگی به محرومان را در خویش فراهم آورد. می‌بینید که این فضیلت‌های انسانی از طریق کار و تلاش اقتصادی به دست می‌آیند. البته عبادت بودن کار و تلاش اقتصادی، مبنای استوار دیگری نیز دارد.

کار و آبادانی زمین

از نظر اسلام، یکی از فلسفه‌های وجودی انسان، آبادانی زمین است و این هدف جز با کار و فعالیت‌های متنوع اقتصادی به سامان نمی‌رسد. قرآن می‌فرماید: اوست که شما را از زمین آفرید و آبادانی آن را به شما وانهاد (هود، آیه ۶۱).

اسلام از انسان می‌خواهد با کار و تلاش به عمران زمین همت گمارد. پس هر نوع فعالیت تولیدی (کشاورزی، دامداری و باغداری)، هر نوع فعالیت صنعتی و نیز فعالیت‌های هنری و خدماتی که مستقیم یا غیرمستقیم به‌عنوان آبادانی زمین مطرح می‌شوند، در راستای این هدف و وظیفه‌اند. با همین معناست که کار، انجام تکلیف و اطاعت از فرمان خدا به شمار می‌رود و به همین دلیل عبادت است. همه کسانی که در سطح جامعه به حرفه و شغل مفیدی مشغول‌اند و با

به همین دلیل از قداست برخوردار است. فعالیت اقتصادی سالم برای کسب روزی حلال و مصرف آن در راه درست، یک چرخه کامل عبادی است. پیامبر (درود خدا بر او باد) فرموده است: عبادت ده جزء دارد که نه جزء آن طلب روزی حلال است (میزان الحکمة، ۱۳۷۷: ۲۰۵۸).

منفور بودن بیکاری

اسلام انسان بدون مهارت و گریزان از کار را نکوهش و ایجاد اشتغال پایدار در سطح جامعه را توصیه می‌کند. امام کاظم (درود خدا بر او باد) فرموده است: خدای بزرگ از بنده پر خواب بیزار است. خدا از بنده بیکار متنفر است (الحیة، ۱۳۹۱: ۴۹۳). امام باقر (درود خدا بر او باد) نیز در سرزنش بیکاری فرموده است: موسی علیه السلام عرض کرد، پروردگارا از کدام یک از بندگانت بیشتر بیزاری او فرمود: از کسی که شب هنگام چون مردار است (یعنی تا صبح در بستر خفته است و پیکرش مانند مرداری افتاده) و روز بیکار است (همان، ص ۴۹۲). ائمه اطهار و بزرگان دینی به شدت اهل کار و فعالیت بوده‌اند. برای نمونه می‌خوانیم: امام علی (درود خدا بر او باد) چون از جهاد فراغت می‌یافت، به تعلیم مردمان و داوری کردن میان آنها می‌پرداخت و چون از این کارها نیز آسوده می‌شد، در باغچه‌ای که داشت، با دست خویش به کار باغبانی دست می‌بازید. با این همه و در همه حالات مشغول ذکر خدا بود (مستدرک الوسائل، ۱۴۰۸ق: ۴۱۷).

منابع

۱. فیض کاشانی. محجة البیضا. جلد ۶. آستان قدس رضوی. مشهد. ۱۳۷۲.
۲. محمدرضا حکیمی و دیگران. الحیة. جلد ۵. ترجمه احمد آرام. دلیل ما، تهران. ۱۳۹۱.
۳. محمد محمدی ری شهری. میزان الحکمة. ترجمه حمیدرضا شیخی. دارالحدیث، تهران. ۱۳۷۷.
۴. حسین بن محمد تقی نوری. مستدرک الوسائل و ... جلد ۲. مؤسسه اهل‌البیت، قم. ۱۴۰۸ق.

به آموزش حرفه و مهارتی می‌پردازند، کسانی هستند که در حال انجام وظیفه و مأموریت اصلی خویش‌اند و در مسیر هدف آفرینش خود گام برمی‌دارند. آری، هر نوع فعالیت اقتصادی کوچک و بزرگ، اگر با هدف و نیت خالص انجام پذیرد، حدود الهی و ملاحظات زیست‌محیطی در آن رعایت شود و بالاخره زمینه غفلت و فراموشی یاد خدا و دیگر مسئولیت‌های انسانی را در پی نداشته باشد، عبادت و جهاد در راه خدا به حساب می‌آید. می‌بینید که کار کردن مطلوب خداوند است و